Психічний розвиток дитини від 1 до 6 років

Бліц

1. Який чинник провідний у психічному розвитку людини?
2. Що означає гетерохронність?
3. Що означає асинхронність?
4. Що означає стадіальність?
5. Яка пізнавальна активність характерна для 19-21 місяця?
6. Що типовіше для малювання у 19-21 місяць: деталі предметів чи лінії?
7. Який тип гри згадано для дитини 19-21 місяця?
8. Яка суперечність посилює коливання настрою близько двох років?
9. Чи обов’язково кусання малюка означає жорстокість?
10. Який приклад класифікації наведено для 21 місяця?
11. Яка провідна ознака пізнавальної допитливості у 3-4 роки?
12. Яку рухову дію наведено для 3-4 років?
13. Що належить до дрібної моторики?
14. Чи можна ставити діагноз за однією ознакою зі списку «Коли варто непокоїтись»?
15. Що є центральним змістом кризи трьох років?
16. Назвіть один прояв кризи трьох років.
17. Який тип спілкування з дорослим пов’язано із запитаннями про світ?
18. Який тип спілкування пов’язаний із обговоренням учинків людей?
19. Назвіть одну згадану особливість поведінки близько п’яти років.
20. Що ілюструє приклад однакового торта, розрізаного на 2 і 4 частини?
21. Чим розвивають дрібну моторику?
22. Що таке відкрите запитання до дитини?
23. Як допомогти дитині з сильними емоціями?
24. Яке правило взаємодії можна відпрацьовувати у спільній грі?
25. Яку мовленнєву функцію має рольова гра?
26. Яку когнітивну функцію гри можна виділити?
27. Яка емоція може з’явитися при завершенні відвідування садка?
28. Яка перша практична дія допомагає знайомству зі школою?
29. Як реагувати на небезпечний спосіб дослідження?
30. Що важливіше для педагога в аналізі випадку: ярлик чи спостережувана поведінка?

Теоретичні запитання

1. Порівняйте три закономірності психічного розвитку: гетерохронність, асинхронність, стадіальність. Наведіть приклад для кожної.
2. Розкрийте роль соціального чинника і спілкування дорослого з дитиною у психічному розвитку.
3. Охарактеризуйте предметне пізнання дитини 19-21 місяця.
4. Опишіть взаємозв'язок самостійності, прихильності до дорослого та коливань настрою близько двох років.
5. Як педагогічно реагувати на кусання, штовхання та інші неприйнятні дії малюка?
6. Назвіть основні напрями мовленнєвого розвитку в 3-4 роки.
7. Поясніть роль запитань «чому?» у пізнавальному розвитку 3-4-річних.
8. Розмежуйте загальну й дрібну моторику на прикладах дошкільного віку.
9. Як педагог повинен використовувати наведений у презентації перелік ознак можливих труднощів розвитку?
10. Розкрийте зміст кризи трьох років як перебудови соціальних взаємин.
11. Чим відрізняються пізнавальне та особистісне спілкування дошкільника?
12. Критично охарактеризуйте описану в презентації «кризу п'яти років».
13. Поясніть особливості буквального й наочно зорієнтованого мислення дошкільника.
14. Які педагогічні прийоми стимулюють причинно-наслідкове мислення?
15. Поясніть принцип емоційного віддзеркалення і його педагогічне значення.
16. Які психічні функції розвиває сюжетно-рольова гра?
17. Які психологічні завдання супроводжують перехід дошкільника до школи?
18. У чому полягає різниця між спостереженням, педагогічною гіпотезою та діагнозом?
19. Поясніть, як одночасно підтримувати ініціативу дитини і забезпечувати безпеку.

3. Співставлення

Закономірності та їх прояви

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Гетерохронність	1. Нерівномірність темпів розвитку процесів
Б. Асинхронність	2. Вплив взаємин і взаємодії з людьми
В. Стадіальність	3. Різні часові вікна найбільшої чутливості функцій
Г. Соціальний чинник	4. Відрізок особливо інтенсивного розвитку певної властивості
Д. Сензитивний період	5. Послідовність якісно своєрідних етапів

Активність малюка 19-21 місяця

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Обстеження предмета	1. Малювання ліній олівцем
Б. Графічна проба	2. Швидка зміна настрою при забороні
В. Сортування	3. Групування іграшок за кольором
Г. Автономія	4. Порівняння текстури та температури
Д. Емоційна нестійкість	5. Прагнення самому виконати дію

Мовлення у 3-4 роки

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Запитання «чому?»	1. Розширення активного словника
Б. Розповідь про події	2. Зв’язне висловлювання
В. Відповідь на запитання	3. Розуміння послідовності дій
Г. Називання знайомих об’єктів	4. Діалогічне мовлення
Д. Багатокомпонентна інструкція	5. Пошук причин та пояснень

Криза трьох років: прояви

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Негативізм	1. Вимога зробити самому
Б. Вередливість	2. Відмова у відповідь на саму вимогу
В. Своєвілля	3. Часті гострі суперечки з оточенням
Г. Протест-бунт	4. Наполягання на раніше заявленому рішенні
Д. Знецінювання	5. Різка зміна ставлення до цінного раніше

Особливості близько п’яти років

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Страх темряви	1. Пропозиція власного способу діяльності
Б. Прагнення уваги	2. Відмова від дорослої вимоги
В. Протест	3. Емоційне переживання уявної небезпеки
Г. Порівняння себе з іншими	4. Оцінювання власного місця серед однолітків
Д. Ініціативність	5. Запит на визнання своєї думки

Наочне мислення

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Зміна форми подачі	1. Поява чотирьох шматочків замість двох
Б. Наочна опора	2. Перевірка передбачення в дії
В. Відкрите запитання	3. Рішення за тим, що видно
Г. Дослід	4. Відтворення послідовності подій
Д. Переказ дня	5. «Як ти про це здогадався?»

Функції гри на уяву

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Планування	1. Відтворення улюбленого сюжету
Б. Компроміс	2. Погодження черги бути рятувальником
В. Емоційне вираження	3. Вигадування нової пригоди
Г. Пам’ять	4. Розігрування страху чи турботи
Д. Творчість	5. Визначення ролей і потрібних предметів

Підготовка до школи

Терміни / ситуації	Характеристики
А. Ознайомчий візит	1. Введення змін заздалегідь
Б. Побутове тренування	2. Обговорення смутку та хвилювання
В. Емоційна розмова	3. Попередня зустріч із класом
Г. Соціальна опора	4. Збереження контакту зі знайомими дітьми
Д. Поступовість	5. Практика перенесення підносу

4. Ситуативні задачі

1. У двох чотирирічних дітей різна впевненість у переказі історій: одна розповідає довго, інша відповідає коротко, хоча охоче будує складні конструкції. Вихователь називає другу «відсталою».

Опрацюйте:

1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;

2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;

3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.

Додаткове запитання. *Які два додаткові спостереження дозволили б перевірити припущення вихователя?*

2. У п’ятирічної дитини добре розвинена рольова гра, але вона ще потребує нагадування, як домовлятися про чергу. Вихователь очікує однакової зрілості в усіх сферах.

Опрацюйте:

1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;

2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;

3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.

Додаткове запитання. *Які два різні процеси видно у цій ситуації?*

3. Батько просить вихователя замінити сюжетну гру заняттями за партами, щоб дитина «раніше стала школярем».

Опрацюйте:

1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;

2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;

3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.

Додаткове запитання. *Як показати батькові навчальну складову конкретної гри?*

4. Дитина вільно розповідає вдома, але під час ранкового кола відповідає пошепки. Педагог стверджує, що «мовлення не розвивається».

Опрацюйте:

1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;

2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;

3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.

Додаткове запитання. *Яка роль соціальної ситуації розвитку у поясненні цього випадку?*

5. Двадцятимісячний малюк складає червоні кубики окремо від синіх, але після прохання дорослого «зробити будинок» повертається до сортування.

Опрацюйте:

1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;

2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;

3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.

Додаткове запитання. *Як педагог може ускладнити сортування, не руйнуючи ініціативи?*

6. Дитина 19 місяців виводить лінії фломастером на стіні й радіє слідам. Дорослий кричить: «Ти псуєш усе навмисно».
Опрацюйте:
1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Якою має бути коротка репліка дорослого?*

7. Малюк по черзі торкається м'якої тканини та шорсткого килимка, довго повторюючи рух. Дорослий квапить перейти до навчальних карток.
Опрацюйте:
1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Які слова дорослого підсилять сенсорне порівняння?*

8. 21-місячна дитина раз за разом підходить до невисокої сходинки, прагне піднятися сама й не реагує на прохання сісти.
Опрацюйте: *1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;*
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Які умови роблять цю спробу допустимою?*

9. На майданчику 21-місячна дитина штовхає ровесника, який узяв лопатку. Батько пропонує штовхнути у відповідь «для уроку».
Опрацюйте: *1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;*
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Які слова дорослий може запропонувати замість штовхання?*

10. 20-місячна дитина простягає руку до гарячої конфорки і сердиться, коли дорослий відводить її.
Опрацюйте: *1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;*
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Яка послідовність перших трьох дій дорослого?*

11. Дитина наполягає на самостійному взуванні, не може впоратися, кидає черевик і плаче. Дорослий каже: «Тепер я все зроблю, раз не вмієш».
Опрацюйте: *1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;*
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Яке формулювання пропозиції допомоги збереже автономію?*

12. Малюк кидає кубики, коли вихователь оголошує завершення гри. Один кубик летить у бік іншої дитини.
Опрацюйте: *1) визначте ключові факти й можливі вікові механізми;*
2) запропонуйте негайні дії дорослого та кроки підтримки;
3) назвіть дві небажані реакції й поясніть чому.
Додаткове запитання. *Який ритуал завершення зменшить напруження?*